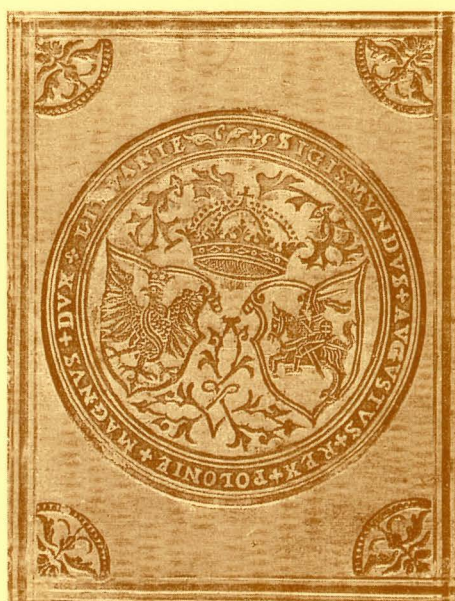

STUDIA ŹRÓDŁOZNAWCZE

Commentationes

XXXVIII

<http://rcin.org.pl>

 WYDAWNICTWO
—DiG

STUDIA ŹRÓDŁOZNAWCZE

XXXVIII

ACADEMIA SCIENTIARUM
ET LITTERARUM POLONA
INSTITUTUM HISTORICUM

COMMENTATIONES

XXXVIII

VARSOVIA 2000

<http://rcin.org.pl>

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

STUDIA
ŹRÓDŁOZNAWCZE
XXXVIII

WARSZAWA 2000

<http://rcin.org.pl>

KOMITET REDAKCYJNY
Zbigniew Dalewski, Maria Koczerska (redaktor),
Stefan K. Kuczyński (redaktor), Marek Słoń (sekretarz)

Adres Redakcji:
PL 00-272 Warszawa
ul. Rynek Starego Miasta 29/31
tel. (+4822) 831-02-61, fax 831-36-42
E-mail: ihpan@ihpan.edu.pl

Publikacja dofinansowana przez Komitet Badań Naukowych

Tom XXXVIII
przygotowany w latach 1999-2000

ISSN 0081-7147
ISBN 83-7181-179-9

© Copyright by Wydawnictwo DiG, 2000

Opracowanie techniczne: Wioletta Grochal

Na okładce:
Superekslibris Zygmunta Augusta z 1559 r.

Skład i łamanie

PL 00-029 Warszawa
Nowy Świat 39
tel./fax (+4822) 828-00-96
E-mail: dig@dig.com.pl; <http://www.dig.com.pl>

Nakład 500 egz.
Do druku oddano i druk ukończono w 2000 r.
w Drukarni Wydawnictw Naukowych S.A. w Łodzi

SPIS TREŚCI

Rozprawy i studia

Anna Adamska, Treści religijne w arengach polskich dokumentów średniowiecznych	1
Hieronim Grała, Wokół dzieła i osoby Alberta Schlichtinga. (Przyczynek do dziejów propagandy antymoskiewskiej w drugiej połowie XVIw.)	35
Petro Kułakowśkyj, Urzędnicy ziemscy Czernihowszczyzny i Siewierszczyzny (do 1648 r.)	53

Materiały

Agnieszka Marchwińska, Rejestr dworu królowej Barbary (1548–1551)	81
---	----

Miscellanea

Stawomir Zonenberg, Źródła wykorzystane przez Jana Długosza w Chorografii do opisu ziem państwa zakonu niemieckiego	103
---	-----

Artykuły recenzyjne i recenzje

O odczytywaniu cyrylicy. Krzysztof Pietkiewicz, <i>Cyrylica. Skrypt do nauki odczytywania pisma staroruskiego i rosyjskiego dla studentów archiwistyki</i> , Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1996 (Waldemar Mikulski)	111
Uwagi o wydaniu lustracji wielkopolskich i kujawskich. <i>Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich 1659–1665, cz. 2, Województwa sieradzkie, łęczyckie, brzesko-kujawskie, inowrocławskie i ziemia dobrzyńska</i> , wyd. Z. Górski, J. Pakulski, A. Tomczak, Toruń 1996, ss. XVI, 338, 3 mapy (Waldemar Chorążyczewski, Dariusz Karczewski)	116
Mary-Jo Kline, <i>A Guide to Documentary Editing. Prepared for the Association for Documentary Editing</i> , 2nd ed., The Johns Hopkins University Press, Baltimore–London 1998, ss. XIX, 299 (Piotr Dymmel)	121
László Veszprémy, <i>Der Heilige Adalbert im wissenschaftlichen Gespräch ungarischer Historiker</i> , „Bohemia. Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder”, Bd. 40, 1999, Hf. 1, s. 87–102 (Ryszard Grzesik)	123
Martin Homza, <i>Pokus o interpretácii úlohy kňažnej Adelajdy v Uhorsko-pol’skej kronike</i> , „Historický Časopis” 47, 1999, z. 3, s. 357–382 (Ryszard Grzesik)	125
Edvardas Gudavičius, <i>Mindaugas</i> , Lietuvos istorijos institutas, Žara, Vilnius 1998, ss. 357 (Dariusz Dąbrowski)	127
Stanisław Szczur, <i>Annaty papieskie w Polsce w XIV wieku</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1998, ss. 182, 2 nlb. (Monika Saczyńska-Kaliszuk)	129
Tomáš Baletka, <i>Dvůr, rezidence a kancelář moravského markraběte Jošta (1375–1411)</i> , „Sborník Archivních Prací”, 46, 1996, s. 259–536 (Piotr Węcowski)	132
Kinga Szczepkowska–Naliwajek, <i>Relikwiarze średniowiecznej Europy od IV do początku XVI wieku. Geneza, treści, styl i techniki wykonania</i> , Fundacja ATK, Warszawa 1996, ss. 353, il. (Maria Starnawska)	134
Michał Myśliński, <i>Stauroteka bizantyńska ze skarbcza koronnego na Wawelu</i> , „Studia Waweliana”, 5, 1996, s. 5–32 (Elżbieta Dąbrowska–Zawadzka)	136
<i>Ornamenta Ecclesiae Poloniae. Skarby sztuki sakralnej wiek X–XVIII. Sacred Art Treasures X–XVIII Century. Katalog wystawy zorganizowanej dla uczczenia dwudziestolecia pontyfikatu Ojca Świętego Jana Pawła II</i> , Zamek Królewski w Warszawie, 15 maja — 8 sierpnia 1999, Warszawa 1999, ss. 198 (Elżbieta Dąbrowska–Zawadzka)	139
Jarosław Jarzewicz, Alicja Karłowska–Kamzowa, Barbara Trelińska, <i>Gotyckie spizowe płyty nagrobne w Polsce. Studia o formie i treściach ideowych</i> , Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, „Prace Komisji Historii Sztuki”, t. 28, Poznań 1997, ss. 195, il. (Przemysław Mrozowski)	140

Michał Gradowski, Zdzisław Żygulski jun., <i>Słownik uzbrojenia historycznego</i> , PWN Warszawa 1998, ss. 185 (<i>Dariusz Piwowarczyk</i>)	142
Adam Wolff, Andrzej Sołtan, <i>Materiały do dziejów czytelnictwa i oświaty na późnośredniowiecznym Mazowszu</i> , [Warszawa i Mazowsze. Materiały do dziejów, t. III], Wydawnictwo DiG, Warszawa 1999, ss. 67 (<i>Piotr Chojnacki</i>)	144
<i>Acta Tomiciana, Tomus Octavus Decimus, A. D. MDXXXVI</i> , collegerunt Venceslaus Urban et Andreas Wyczański, supplevit et edidit Richardus Marciniak, Biblioteka Kórnicka PAN 1999, ss. 531 (<i>Tomasz Ososiński</i>)	146
Donato Squicciarini, <i>Nunzi Apostolici a Vienna</i> , Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1998, ss. 296 + 80 nlb., 56 il. (<i>Krzysztof R. Prokop</i>)	149
<i>Poselstwo Rafała Leszczyńskiego do Turcji w 1700 roku. Diariusze i inne materiały</i> . Przygotowała Ilona Czamańska przy współpracy Danuty Zydorek. Wstęp i komentarze Ilona Czamańska, Leszno 1998, ss. 279 + mapa + il. (<i>Andrzej Dziubiński</i>)	151
<i>Dějiny Univerzity Karlovy t. I–IV (1348–1990)</i> . Praca zbiorowa pod red. F. Kavki i J. Petrána. Univerzita Karlova Vydavatelství Karolinum, Praha 1995–1998, ss. 324+288+392+674, il. (<i>Marceli Kosman</i>)	153

Zapiski krytyczne i sprawozdania

<i>Śląsk i Czechy a kultura Wielkomorawska</i> , red. Krzysztof Wachowski, Uniwersytet Wrocławski, Centrum Badań Śląskoznawczych i Bohemistycznych, Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu, Wrocław 1997, ss. 148. (<i>M. D.</i>)	157
P.–A. Burton, „ <i>Bibliotheca Aelrediana secunda</i> ”. <i>Une bibliographie cumulative (1962–1996)</i> (Textes et études du Moyen Âge, 7), Brepols/Fédération Internationale des Instituts d’Études Médiévales, Louvain-la-Neuve 1997, ss. 210 (<i>M. D.</i>)	157
<i>Najstarsze pisma kartuzów</i> , wstęp i oprac. Rafał Witkowski, Witold Lesner, przekład Rafał Witkowski, Edward Skibiński, Anna Świderkówna, Benedyktyni tynieccy (Zróżdła monastyczne, 15), Wyd. Benedyktynów, Tyniec–Kraków 1997, ss. 296 (<i>M. D.</i>)	158
<i>Exordium magnum Cisterciense siue Narratio de initio Cisterciensis Ordinis. Auctore Conrado, monacho Claravallensi postea Eberbacensi ibidemque abbate</i> . Ad codicum fidem recensuit Bruno Griesser, monachus Augiae Maioris (Mehrerer) (Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis, 138), Brepols, Turnhout 1997, ss. XLVI, 455; Conrad d’Erbach, <i>Le Grand Exorde de Cîteaux, ou Récit des débuts de l’Ordre cistercien</i> , traduit par A. Piéborg (†), introduit par B. P. McGuire; avec la collaboration de M.–G. Dubois, P.–Y. Émery, P. Vernet, D. Choisselet, J. Berlioz, Cl. Carozzi, P. Collomb; sous la direction de Jacques Berlioz (Cîteaux — Studia et documenta, 7), Brepols/ Cîteaux. Commentarii Cistercienses, 1998, ss. XXXV, 556; <i>Thesaurus fontium Cisterciensium, I. Exordium Magnum auctore Conrado Eberbacensi</i> , Series A — Formae (Corpus christianorum, Thesaurus patrum Latinorum), Curante CETEDOC, Brepols, Turnhout 1998, ss. XXI, 180, 13 mikrofiz (<i>M. D.</i>)	158
<i>Regardez le rocher d’où l’on vous a taillés. Documents primitifs de la Congrégation Bénédicte du Mont–Olivet</i> , texte latin et traduction française, par les moines de l’Abbaye Notre Dame de Maylis, avec la collaboration de Marie–Pascal Dickson, Pierre Franceschini, Réginald Grégoire, Giorgio Picasso, Dominique Piorel (Studia Olivetana, 6), Abbaye Notre Dame, Maylis 1996, ss. 678 (<i>M. D.</i>)	159
<i>I fratri Predicatori nel Duecento</i> , „Quaderni di storia religiosa”, III, 1996, ss. 291 (<i>M. D.</i>)	159
Michael Menzel, <i>Predigt und Geschichte. Historische Exempel in der geistlichen Rhetorik des Mittelalters</i> , Beihefte zum „Archiv für Kulturgeschichte”, Heft 45, Böhlau Verlag, Köln, Weimar, Wien 1998, ss. 435 (<i>J. W.</i>)	160
Markus Müller, <i>Die spätmittelalterliche Bistumsgeschichtsschreibung. Überlieferung und Entwicklung</i> , Beihefte zum „Archiv für Kulturgeschichte”, Heft 44, Böhlau Verlag, Köln, Weimar, Wien 1998, ss. 541 (<i>J. W.</i>)	160
<i>Corpus catalogorum Belgii. The Medieval Booklists of the Southern Low Countries</i> , ed. Albert Derolez, Benjamin Victor; Vol. I. <i>Province of West Flandres</i> , Paleis der Academiën, 2 ^e édit. augmentée, Brussel 1997, ss. 212; Vol. II. <i>Province of Liège, Luxembourg and Namur</i> , édité avec la collaboration de Lucien Reynhout, Palais des Académies, Bruxelles 1994, ss. 256 (<i>M. D.</i>)	161
Teresa Michalowska, <i>Mediaevalia i inne</i> , PWN, Warszawa 1998, ss. 344 (<i>M. D.</i>)	161
Jerzy Piekałski, <i>Od Kolonii do Krakowa. Przemiany w topografii wczesnych miast</i> , Katedra Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego, Seria: Monografie archeologiczne nr 4, Wrocław 1999, ss. 322 (<i>M. S.</i>)	162
Ewa Łużyńska, <i>Gotyckie świątynie Wrocławia. Kościół Bożego Ciała. Kościół Świętych Wacława, Stanisława i Doroty</i> . Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1999, ss. 154 (<i>M. S.</i>)	162
Andrzej Grzybowski, <i>Między formą a znaczeniem. Studia z ikonografii, architektury i rzeźby gotyckiej</i> , DiG, Warszawa 1997, ss. 279, il. (<i>M. D.</i>)	163
Jan Wroniszewski, <i>List dobrego urodzenia Gawina ze Smogorzewa z 1445 roku a problem autorstwa tzw. „Klejnotów Długosзовych”</i> , w: <i>Venerabiles, nobiles et honesti. Studia z dziejów społeczeństwa Polski średniowiecznej. Prace ofiarowane Profesorowi Januszowi Bieniakowi w czterdziestolecie pracy naukowej</i> , Toruń 1997, s. 401–417; tenże, <i>W sprawie pierwot-</i>	

<i>nego kształtu tzw. Klejnotów Długoszowych</i> , „Teki Krakowskie”, V. Prace ofiarowane Franciszkowi Sikorze z okazji sześćdziesięciolecia urodzin, Kraków 1997, s. 201–205 (P. W.)	163
Maria Kowalczyk, <i>Mathias de Szydlow, premier lecteur polonais de la Bibliothèque du Vatican</i> , w: <i>Roma, magistra mundi. Itineraria culturae medievalis. Mélanges offerts au Père L. E. Boyle</i> , éd. par J. Hammesse, Louvain-la-Neuve 1998, s. 483–491 (P. W.)	164
Pavel Vlček, Petr Somer, Dušan Foltýn (i in.), <i>Encyklopedie českých klášterů</i> , Nakladatelství Libri, Praha 1997, ss. 782 (M. D.)	164
Józef Marecki, <i>Zakony męskie w Polsce. Instytuty życia konsekrowanego, instytuty i zgromadzenia zakonne, instytuty świeckie, wspólnoty życia apostołskiego</i> , Universitas, Kraków 1997, ss. 87; tenże, <i>Zakony żeńskie w Polsce (...)</i> , Universitas, Kraków 1997, ss. 130; Bogumił Łoziński, <i>Leksykon zakonów w Polsce. Informator o życiu konsekrowanym</i> , KAI, Warszawa 1998, ss. 432 (M. D.)	165
Roman Wytyczak, <i>Śląsk w dawnej kartografii. Obraz Śląska na mapach XVI–XVIII wieku w zbiorach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu</i> , Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum, Wrocław 1998, ss. 176, il. 63 (A. Ż.)	166
Jolita Liškevičienė, <i>XVI–XVIII amžiaus knygu grafika: Herbai senuosiuose Lietuvos spaudiniuose</i> , Vilniaus Dailes Akademijos Leidykla, Vilnius MCMXCVIII, ss. 342, il., str. pol., ang.; Egle Patiejūnienė, <i>Brevitas ornata. Mązosios literatūros formos XVI–XVII amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės spaudiniuose</i> , Lietuvių Literatūros ir Tautosakos Institutas, Vilnius MCMXCVIII, ss. 372, il., str. ang. (S. K. K.)	166
Antoni Krwaczek, <i>Historiografia krytyczna. Formowanie się nowożytnej postawy naukowej w polskim piśmiennictwie historycznym XVII w.</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Skłodowskiej–Curie, Lublin 1994, ss. 477 (P. D.)	167
Stanisław Niezabitowski, <i>Dzienniki 1695–1700</i> . Opracował, przygotował do druku i wstępem opatrzył Alojzy Sajkowski. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 1998, ss. 375 (M. K.)	168
Tadeusz Szperna, <i>Z listów do farmaceuty — bibliofila Michała Rawity–Witanowskiego (1859–1943)</i> , „Acta Universitatis Lodzianensis”, Folia librorum 9, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1999, s. 139–161 (P. W.)	169
<i>Lexikon současných českých historiků</i> . Opracowali Jaroslav Pánek i Petr Vořel przy udziale innych historyków czeskich. Historický ústav AV ČR, Sdružení historiků ČR, Východočeské muzeum, Praha 1999, ss. 375 (M. K.)	169
Janusz Dunin, <i>Pismo zmienia świat. Czytanie. Lektura. Czytelnictwo</i> , Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Łódź 1998, ss. 237 (A. D.)	169

Kronika

Konferencja „Opactwo w Byszewie–Koronowie na tle działalności kulturowej cystersów na Kujawach i Pomorzu Wschodnim. W 750–lecie przybycia cystersów do Byszewa” (Koronowo 11–13 V 2000) (<i>Dariusz Karczewski</i>)	171
Konferencja „Edycje niemieckojęzycznych źródeł historycznych z basenu Morza Bałtyckiego (XIV–XVI w.” Część II: „Wybrane problemy i perspektywy” (Toruń 5–7 X 2000) (<i>Marek Stoń</i>)	172
„Polska heraldyka kościelna. Stan i perspektywy badań” (Lublin 13–14 XI 2000) (<i>Anna Grzebieluch</i>)	173

Listy do Redakcji

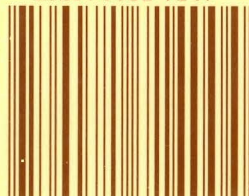
Listy do Redakcji	175
Errata	176

SPIS WSPÓLPRACOWNIKÓW * LISTE DE COLLABORATEURS

	Anna Adamska, Utrecht		Petro Kułakowski, Ostrog
	Piotr Chojnacki, Warszawa		Agnieszka Marchwińska, Toruń
	Waldemar Chorążyczewski, Toruń		Waldemar Mikulski, Warszawa
	Elżbieta Dąbrowska-Zawadzka, Warszawa-Paryż		Przemysław Mrozowski, Warszawa
	Dariusz Dąbrowski, Toruń		Tomasz Ososiński, Warszawa
<i>M. D.</i>	Marek Derwich, Wrocław		Dariusz Piwowarczyk, Warszawa
<i>A. D.</i>	Anna Dymmel, Lublin		Krzysztof R. Prokop, Kraków
<i>P. D.</i>	Piotr Dymmel, Lublin		Monika Saczyńska-Kaliszuk, Warszawa
	Andrzej Dziubiński, Warszawa	<i>M. S.</i>	Marek Słoń, Warszawa
	Hieronim Grala, Warszawa		Maria Starnawska, Siedlce
	Anna Grzebieluch, Warszawa	<i>J. W.</i>	Jarosław Wenta, Toruń
	Ryszard Grzesik, Poznań	<i>P. W.</i>	Piotr Węcowski, Warszawa
	Dariusz Karczewski, Bydgoszcz		Sławomir Zonenberg, Toruń
<i>M. K.</i>	Merceli Kosman, Poznań	<i>A. Ż.</i>	Adam Żurek, Wrocław
<i>S. K. K.</i>	Stefan K. Kuczyński, Warszawa		

ISSN 0081-7147

ISBN 83-7181-179-9

<http://rcin.org.pl>